

plan: Nader onderzoek vleermuizen en jaarrond beschermde
vogelnesten voor:

Manresa-terrein Venlo

opdrachtgever: Synchronon ontwikkelaars

datum 1 november 2018

projectnummer: VL-600.003

bureau **VERBEEK**
landschapsarchitectuur / ecologie / stedelijk ontwerp

Manresa-terrein, Venlo

**Nader onderzoek jaarrond beschermde vogelnesten,
vleermuizen en Das**

projectnummer: VL-600.003

bureau VERBEEK
landschapsarchitectuur / ecologie / stedelijk ontwerp
lid van Netwerk Groene Bureaus

ir. M.A. Blaas
adviseur ecologie
projectleider

M.J.M. Coenen BSc
ecoloog

gulpen, 1 november 2018

Inhoudsopgave

<i>Inhoudsopgave</i>	3
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding en doelstelling	4
1.2 Opzet van de rapportage	5
1.3 Beschrijving van de voorgenomen ingreep	5
1.4 Beschrijving van het onderzoeksgebied	6
2 Methode	9
2.1 Vleermuizen	9
2.2 Broedvogels	9
2.3 Onderzoeksdata	9
3 Resultaten	10
3.1 Vleermuizen	10
3.1 Broedvogels	12
3.3 Overige soorten	14
4 Conclusies nader onderzoek	15
<i>Literatuurlijst</i>	16

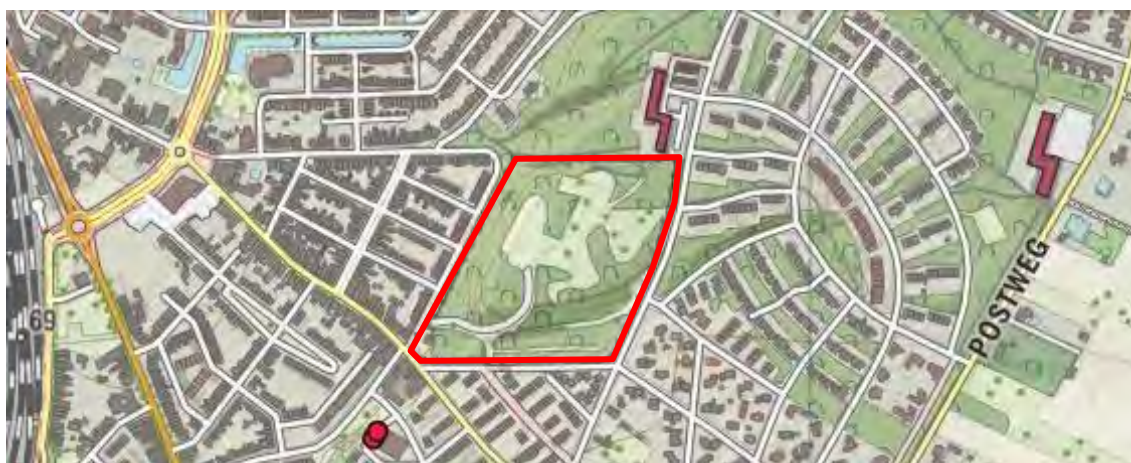
1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Aanleiding

Synchroon Ontwikkelaars heeft plannen voor de realisatie van woningbouw op het voormalige Manresa-terrein in Venlo. Tot circa 2000 was op dit terrein het Manresaklooster gelegen. Dit klooster lag te midden van een bosrijk landgoed. Sinds de sloop van het klooster is het terrein aan zijn lot overgelaten.

De voorgenomen woningbouw leidt niet alleen tot een fysieke ingreep in dit bos, ook planologisch dienen diverse wijzigingen doorgevoerd te worden. In het kader van de zorgplicht uit de Wet natuurbescherming bestaat daarom de noodzaak natuurwaardenonderzoek uit te voeren binnen het projectgebied. Bureau VERBEEK landschapsarchitectuur / ecologie / stedelijk ontwerp heeft begin 2018 een verkennend natuurwaardenonderzoek uitgevoerd, waaruit bleek dat nader onderzoek naar jaarrond beschermde vogelnesten en het voorkomen van vleermuizen noodzakelijk was. De voorliggende rapportage is daarvan het resultaat. In onderstaande figuur is de begrenzing van het projectgebied weergegeven.

Figuur 1: Het projectgebied (rood omlijnd).

Doelstelling

Voorliggend onderzoeksrapport heeft tot doel invulling te geven aan de vanuit wetgeving gestelde verplichting onderzoek te verrichten naar de mogelijke effecten van de voorgestane ingreep op beschermde natuurwaarden. Op basis van een globale effectbeoordeling wordt ook nagegaan in hoeverre de Wet natuurbescherming de voorgenomen ingreep in de weg staat. Tevens worden algemene aanbevelingen gedaan voor de uitvoering van de werkzaamheden conform de geldende kaders vanuit natuurbescherming.

Het onderzoek heeft tot doel ten aanzien van vleermuizen en vogels met jaarrond beschermde nesten invulling te geven aan de volgende onderzoeksvragen:

1. Welke beschermde natuurwaarden zijn aanwezig in of in de directe nabijheid van de planlocatie?
2. Welke functie(s) heeft het plangebied en de directe omgeving voor de beschermde natuurwaarden (essentiële leefgebieden en habitats)?

3. Wat is de omvang en duurzame staat van instandhouding (zeldzaamheid, wettelijk beschermingsregime) van de bij de ingreep betrokken populatie van de soort of vegetatie (waardering)?
4. Welke effectrelaties kunnen mogelijk leiden tot verslechtering van essentiële (leef)gebieden van beschermde natuurwaarden?
5. Welke effecten zijn te verwachten bij een ruimtelijke ingreep (effectgebieden)?
6. Onder welke voorwaarden blijft de functionaliteit/kwaliteit van de (mogelijke) essentiële (leef)gebieden en omvang populatie behouden (alternatieve locatie of werkwijze)?
7. Welke maatregelen moeten getroffen worden om aan de zorgplicht te voldoen (o.m. mitigatie, compensatie, monitoring, werkwijze uitvoering)?
8. Is nader onderzoek noodzakelijk naar effecten van soorten indien verslechtering op populaties niet valt uit te sluiten en zo ja in welke vorm?
9. Wat is de behoudenswaardigheid van essentiële leefgebieden van de (mogelijk) aanwezige soorten in relatie tot de aard van de ingreep (synthese onderzoeksvragen)?

1.2 Opzet van de rapportage

In de navolgende paragrafen wordt allereerst ingegaan op de voorgenomen ingreep en op de huidige verschijningsvorm van het onderzoeksgebied. Hoofdstuk 2 “Methode” beschrijft de ten behoeve van dit onderzoek aangewende onderzoeksmethodiek. In hoofdstuk 3 “Resultaten” zijn de samengevatte bevindingen van de inventarisatierondes voor vleermuizen en vogels met jaar rond beschermde nesten weergegeven en is beoordeeld in hoeverre negatieve effecten optreden als gevolg van de voorgenomen ingreep. Hoofdstuk 4 “Conclusies nader onderzoek” beschrijft kernachtig de gevolgen van de voorgenomen ingreep ten opzichte van de aangetroffen beschermde natuurwaarden en de te nemen maatregelen dan wel het te doorlopen vervolgtraject op basis van de H3 soortbescherming uit de Wet natuurbescherming.

1.3 Beschrijving van de voorgenomen ingreep

Het terrein van het voormalig klooster Manresa wordt herontwikkeld als woningbouwlocatie met een uniek groen karakter. Daartoe wordt de resterende groenstructuur van de oorspronkelijke parkaanleg zoveel mogelijk geïntegreerd in het project.

De herontwikkeling van het terrein omvat het realiseren van woningen op het hooggelegen vlakke gedeelte van het terrein aan de zijde van de Casinoweg. Dit is ook het terreingedeelte waar in het verleden de gebouwen van het klooster stonden. Op dit vlakke gedeelte worden woningen gebouwd in een aantal modellen. Aan de westzijde, bovenaan de steilrand waar in het verleden ook het hoofdgebouw van het omvangrijke klooster stond, worden meerdere appartementenblokken gerealiseerd met een halfverdiepte (open) parkeerbak.

De woningen staan in een aantal blokken te midden van het bestaande groen, waarbij vooral de oude monumentale bomenstructuur zoveel mogelijk gespaard zal worden. Ook cultuurhistorisch waardevolle elementen (zoals de Lourdesgrot, de bunker en de voormalige galgenberg) blijven duurzaam behouden.

De steilrand aan de westzijde en de voormalige groeve aan de zuidzijde blijven als bosgebied gehandhaafd. In het gebied worden enkele bestaande struinpaden opgewaardeerd en/of verhard om als wandelpad te fungeren. Daarmee wordt de ontsluiting van het terrein gereguleerd en wordt het ontstaan van een wirwar aan olifantenpaden tegen gegaan. Het groenbeheer en onderhoud zal zich voegen naar de ontwikkeling van een bos met hoge natuurwaarden.

Figuur 2: Landschappelijk en stedenbouwkundig planconcept Manresa-terrein (oktober 2018).

1.4 Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied wordt gevormd door het Manresa-terrein, gelegen aan de Casinoweg in Venlo. De ligging van het onderzoeksgebied is weergegeven op een luchtfoto in figuur 3. Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van circa 6,5 ha en omvat het plangebied voor de woningbouwontwikkeling (circa 3 hectare) en de direct omgeving daarvan.

Figuur 3: Globale begrenzing van het onderzoeksgebied (bron luchtfoto: limburg.nl).

De RD-coördinaten van het zwaartepunt van het onderzoeksgebied zijn $X = 210,680$ en $Y = 374,690$. Het onderzoeksgebied ligt daarmee vrij centraal binnen kilometerhok 210-374.

Navolgende beschrijving is overgenomen uit het verkennend natuurwaardenonderzoek. Het onderzoeksgebied maakt deel uit van een beboste enclave binnen de bebouwde kom van Venlo. Aan de west-, zuid- en oostzijde wordt het gebied begrensd door woonwijken. Aan de noordzijde wordt het onderzoeksgebied begrensd door opgaand loofbos.

Door de ligging op de steilrand van Venlo wordt het onderzoeksgebied gekenmerkt door duidelijke hoogteverschillen. In het westelijk deel van het gebied bevindt zich de steilrand die in westelijke richting afloopt en daarbij een hoogteverschil van ruim tien meter overwint. Zowel in het noordelijk deel als in het zuidelijk deel van het gebied is deze steilrand ingesneden door een droogdal. Het centrale deel van het gebied is daarentegen min of meer vlak.

Het gebied is merendeels begroeid met bos. Het betreft voornamelijk loofbos (zie figuur 4 en 5), in het oostelijk deel ook gemengd bos (zie figuur 6). Structuur en leeftijd van het bos zijn heterogeen, met zowel hoog opgaand bos als jonge bosopslag (zie figuur 7). Centraal in het gebied liggen enkele grazige open plekken, die de afgelopen jaren echter steeds verder zijn dichtgegroeid (zie figuur 8). Enkele monumentale beuken geven het gebied hier een parkachtige uitstraling (zie figuur 9).

Figuur 4: Loofbos met de toegangsweg tot het voormalig klooster.

Figuur 5: Droogdal met loofbos in het noordelijk deel van het onderzoeksgebied.

Figuur 6: Gemengd bos in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied.

Figuur 7: Voormalige groeve in het zuidelijk deel van het onderzoeksgebied, met jonge bosopslag.

Figuur 8: Grazige open plek in het centrum van het onderzoeksgebied.

Figuur 9: Grazige open plek en monumentale beuken in het centrum van het onderzoeksgebied.

2 Methode

2.1 Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met behulp van batdetectors (Pettersson D240X, met opnamefunctie en een Batlogger (Elekon)). Conform het vleermuisprotocol is de locatie 5 maal onderzocht. Het onderzoek is vooral gericht op soorten die mogelijk verblijfplaatsen hebben in de opgaande vegetatie (boomholtes). Het vleermuisonderzoek is door 2 vleermuisdeskundigen in dienst uitgevoerd. De veldrondes werden voorafgegaan door een aanvullende bureaustudie naar de te verwachten soorten in het onderzoeksgebied.

2.2 Broedvogels

Er zijn twee broedvogelrondes uitgevoerd ten einde vast te stellen of er nesten aanwezig zijn die jaarrond beschermd zijn in het kader van de Wet natuurbescherming. Één onderzoeksrondte in het voorjaar en één in de periode mei/juni. De veldrondes werden voorafgegaan door een aanvullende bureaustudie naar de te verwachten soorten in het onderzoeksgebied. Daarnaast is er tijdens de vleermuisronde in juli gelet op mogelijke aanwezigheid van late broedvogels zoals boomvalk en wespandief. Gedurende de vleermuisrondes is tevens gelet op de mogelijke aanwezigheid van uilen in het gebied.

Voorts is gedurende alle onderzoeksmomenten gelet op andere soorten en soortgroepen die het terrein gebruiken als leefgebied.

2.3 Data veldonderzoek

Datum	Duur onderzoek	Temp (°C)	Wind (Bft)	Weerbeeld	Opmerkingen
24-04-2018	-	18	3	Droog	Broedvogels
11-05-2018	-	12	1	Droog	Broedvogels
	19:25 - 21.40	23	2		Vleermuizen
18-06-2018	02:00 - 05:30	15	2	Droog	Vleermuisonderzoek ochtendronde
28-06-2018	10:00 - 11:00	-	-	Droog	Check cameravallen
17-07-2018	20:25 - 22:35	22	3	Droog	Vleermuizen Broedvogels (schemer en uilen)
20-08-2018	04:30 - 06:30	21	2	Droog	Vleermuizen
09-09-2018	22:30 - 01:30	22	3	Droog	Vleermuizen

Tabel 1: Onderzoeksdata vleermuis- en broedvogelonderzoek

3 Resultaten

3.1 Vleermuizen

Vaste rust- en verblijfplaatsen

Het onderzoek naar het aanwezig zijn van vaste rust- en verblijfplaatsen in het gebied heeft niet eenduidig uitgewezen dat er vaste rust- en verblijfplaatsen aan- of afwezig zijn. Er staan veel oude bomen in het beboste deel, waarin op meerdere plekken boomholtes aanwezig zijn, die dienst kunnen doen als zodanig. Deze bomen staan voornamelijk op het deel waar geen bomenkap plaatsvindt.

Alleen boven op de kop van het gebied, rondom de open plekken, staan enkele uitgesproken bomen, bestaande uit oude Zomereiken en een Rode beuk (zie figuur 10). In deze bomen zijn geen boomholtes waargenomen, maar het is niet ondenkbaar dat deze hoger in de kroon wel aanwezig zijn.

Gedurende enkele onderzoeksmomenten zijn ter plekke van genoemde oude bomen hoge aantallen (10-15 exemplaren) Franjestaarten (*Myotis nattereri*) vastgesteld. Deze soort gebruikt boomholtes als huisvesting en jaagt graag in de dichte begroeiing (zo donker mogelijk). Vaak is deze soort pas laat in een gebied aanwezig, omdat ze doorgaans pas laat uitvliegen. In dit geval waren deze dieren al heel snel (nog geen 15 minuten na schemering) in het gebied aan het jagen (minimaal voor 45 minuten), wat indiceert dat in de directe nabijheid verblijfplaatsen aanwezig moeten zijn. Voor de hand liggend is dan ook dat deze verblijfplaatsen in het onderhavige bosgebied aanwezig zijn. Dit is echter ondanks soortgericht onderzoek niet bevestigd.

Figuur 10: Kroon van de Rode beuk op het centrale punt in het midden van het onderzoeksgebied.

Uit het stedenbouwkundig plan blijkt dat de bomen met potenties voor vaste verblijfplaatsen allemaal behouden blijven. Directe effecten op mogelijke vaste rust- en verblijfplaatsen treden daarmee dan ook niet op. Verstorende effecten als geluid en verlichting kunnen optreden tijdens de bouwfase en er dient derhalve rekening gehouden te worden met de stand van de verlichting (niet op de boomholtes en boomkronen gericht) en er dient rekening gehouden te worden met de werkperiode (ivm geluid); niet na zonsondergang en niet voor zonsopkomst werken.

Foerageergebied

Het gehele onderzoeksgebied wordt gebruikt als jachtgebied door minimaal 3 tijdens het onderzoek geregistreerde soorten, te weten Gewone dwergvleermuis, Grootoorvleermuis en Franjestaart. De Gewone dwergvleermuizen (enkele tientallen) komen vanuit de westelijk en oostelijk gelegen woonwijken aangevlogen. Hierbij gebruiken ze enkele vaste vliegroutes, zie figuur 11.

De Grootoorvleermuizen (exakte soort onbekend) vliegen op enkele plekken in het bosgebied, vooral onder meer open kroonprojecties van boomgroepen. Deze soort zou ook gebruik kunnen maken van de aanwezige boomholtes, maar dit is niet met zekerheid vastgesteld. Het aantal waargenomen dieren is zeer laag (hooguit 2 tot 3 jagende dieren).

Franjestaarten jagen voornamelijk in en boven de boomkronen van de bomen in het midden van het terrein. Na enige tijd (minimaal 45 minuten) zijn de dieren vertrokken uit de beboste omgeving. Waar deze dan heen gaan om te jagen is niet bekend. Eenduidige vliegverbindingen zijn daarbij niet ontdekt. Aangenomen dient te worden dat ze de boomkronen gebruiken als geleiding (en dekking bij gevaar).

Effecten op de kwaliteit van het jachtgebied zijn niet te verwachten, omdat door de werkzaamheden voor zo ver bekend geen aantasting optreedt ten aanzien van de soortensamenstelling van het bos. Daarmee blijft de natuurlijke insectenrijkdom aanwezig. Voor cultuurvolgende soorten (zoals Gewone dwergvleermuizen) kan gesteld worden dat enige verandering van de inrichting van een gebied nauwelijks effecten oplevert voor de functionaliteit als foerageergebied. Voor de Franjestaarten en voor Grootoorvleermuizen kan de herinrichting van het gebied wel een direct en negatief effect geven. Deze soorten zijn meer afhankelijk van een goede soortendiversiteit in de boom- en struiklaag van het bos, omdat deze op diverse soorten insecten jagen en niet zozeer jagen op één veel voorkomende soort (zoals Gewone dwergvleermuis dat doet). Behoud van de soortenrijkdom van het bos is daarom zeer gewenst.

Vliegroutes

Er zijn geen eenduidige vliegroutes vastgesteld van soorten in het gebied, met uitzondering van de aanvliegroutes vanuit de westelijk en oostelijk gelegen woonwijken. Vliegroutes van Franjestaart en Grootoorvleermuis zijn niet aangetroffen.

Effecten op vliegroutes zijn op basis van het stedenbouwkundig plan geheel uit te sluiten.

Figuur 11: Spreiding van de vleermuisactiviteit in het onderzoeksgebied en de locatie van burchten en nesten in relatie tot het stedenbouwkundig plan voor het Manresa-terrein.

3.1 Broedvogels

Op het terrein is één nestlocatie aangetroffen van de Buizerd. Dit jaar rond beschermde nest is aanwezig in een Valse acacia aan de zuidwest ingang van het terrein. Het nest is in 2018 niet succesvol bebroed.

In het gebied zijn verder geen andere nesten aangetroffen van roofvogels of uilen die jaar rond beschermd zijn. Wel zijn tijdens het broedseizoen diverse soorten vogels zonder jaar rond beschermd nest aangetroffen die het gebied gebruiken als broedlocatie.

In diverse bomen zijn boomholtes aangetroffen die door spechten gemaakt en gebruikt worden. Tijdens het onderzoek naar vogels zijn de volgende broedvogels vastgesteld; Middelste bonte specht, Grote bonte specht, Groene specht, Gaai, Winterkoning, Roodborst, Houtduif, Turkse tortel, Tjiftjaf, Fitis, Pimpelmees, Koolmees, Spreeuw, Vink, Groenling, Heggenmus, Boomklever, Boomkruiper, Matkop en Staartmees. Van deze vogelsoorten is het nest alleen wettelijk beschermd vanaf de start van de nestbouw tot het uitvliegen van de jongen.

Figuur 12: Nestholte van de Groene specht.

Figuur 13: Nestholte van de Middelste bonte specht.

Figuur 14: Boomscheur als broedplek voor Boomklever.

Op basis van de aanwezigheid van diverse vogelsoorten, met daarbij horende diverse broedperiodes is het noodzakelijk om de werkzaamheden dermate goed gepland te krijgen dat er zo min mogelijk overlast binnen deze broedperiodes ontstaat. Het advies luidt dan ook om alle kap- en rooiwerkzaamheden in het najaar uit te voeren, tussen half augustus tot uiterlijk eind februari.

Daarbij is het tevens noodzakelijk om alle struiken in de ondergroei die niet verwijderd hoeven te worden ook daadwerkelijk te laten staan. De samenstelling van het bos (de boom- én de struiklaag) is zeer divers en past zeer goed in een parkachtig landschap. Herinrichting van het bos en de bosranden is niet gewenst om een zo natuurlijk mogelijk situatie te behouden. Daarmee worden ook de aanwezige soorten bosvogels voor het terrein behouden.

De start van de bouwwerkzaamheden ligt in elk geval buiten de broedperiode. Ideaal zou zijn om te starten na de broedperiode vanaf half augustus 2019, met een doorloop tot in het broedseizoen van 2020. Door de toename van menselijk handelen in het gebied krijgen broedvogels zelf de keus om in 2020 elders te nestelen.

De herinrichting leidt niet tot een zeer grote aantasting van bebost gebied, tenminste als alleen geroooid wordt op de locatie van de nieuwbouw (en niet voor een eventuele herinrichting van het bos). In dat geval kan gesteld worden dat er afdoende broedbiotoop voor de aangetroffen vogelsoorten overblijft.

Negatieve effecten met betrekking tot verlies aan broedbiotoop zijn verwaarloosbaar. Effecten, zoals verstoring van broedende vogels, kunnen voorkomen worden door de werkzaamheden uit te voeren buiten de kwetsbare periode (buiten de broedperiode werken vanaf eind februari-half augustus).

3.3 Overige soorten

In het gebied is een drietal burchtlocaties/holen aangetroffen. Uit nader onderzoek, met behulp van cameravallen, is vastgesteld dat minimaal één locatie in gebruik is door Vossen. Er zijn ook Konijnen aangetroffen in het onderzoeksgebied. Beide soorten kennen op grond van de provinciale omgevingsverordening een jaar rond vrijstelling ten aanzien van het verbod uit de wet natuurbescherming op het vernielen en beschadigen van een vaste rust- en/ of voortplantingsplaats.

Op grond van de vorm van één van de burchten is onderzocht of er sprake is van bewoning door Dassen. Dit kon echter met het cameraval-onderzoek niet worden bevestigd. De aanwezigheid van een bewoonde dassenburcht in het onderzoeksgebied lijkt daarom op dit moment uitgesloten.

Figuur 15: Twee afbeeldingen van Vossen op de vossenburcht in de voormalige groeve in het zuidelijk deel van het onderzoeksgebied.

4 Conclusies nader onderzoek

- Met zekerheid vastgestelde vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet aangetoond, maar wel te verwachten (in relatie tot Franjestaart) in de oude bomen centraal in het onderzoeksgebied. Deze te behouden bomen worden daarom nadrukkelijk beschermd tegen bouwwerkzaamheden;
- Uit het onderzoek is gebleken dat het gebied dienst doet als primair jachtgebied voor zeker drie soorten vleermuizen: Gewone dwergvleermuis, Franjestaart en Grootoorvleermuis (spec.);
- Eenduidige vliegroutes in het gebied zijn niet aanwezig. Vliegroutes zijn alleen met zekerheid vastgesteld vanuit oostelijke en westelijke richting van de woonwijken het gebied in;
- Er is één jaarrond beschermde nestlocatie van Buizerd aangetroffen, die in 2018 niet succesvol als zodanig is gebruikt;
- In het bos ligt een drietal burchten/holen van grondgebonden zoogdieren. Er is met zekerheid vastgesteld dat Vossen en Konijnen voorkomen en gebruik maken van het gebied. Het aanwezig zijn van grondgebonden zoogdieren zonder provinciale vrijstelling (zoals Das) is niet vastgesteld;
- Effecten zoals verlies van functies van het terrein als jachtgebied van vleermuizen zijn uit te sluiten, omdat het bos nauwelijks aangetast wordt door het herinrichtingsplan. Het in stand houden van de diversiteit in de boom- en struiklaag is daarbij noodzakelijk;
- Effecten door verstoring van verlichting en geluid kunnen voorkomen worden door de werkzaamheden zodanig uit te voeren dat boomkronen niet belicht worden, vleermuisvriendelijke verlichting toegepast wordt en door de werkzaamheden uit te voeren in de minst kwetsbare periode, globaal begrenst door het broedseizoen van de aangetroffen vogelsoorten. Dit minst gevoelige periode betreft zo de periode half augustus tot eind februari;
- In het kader van de Wet natuurbescherming kan gesteld worden dat geen knelpunten te verwachten zijn in relatie tot de verbodsbepalingen uit H3 van de wet ten aanzien van soortbescherming. Het doorlopen van een ontheffingstraject is daarmee niet aan de orde.
- Het voorgenomen woningbouwproject in het onderzoeksgebied kan uitgevoerd worden met inachtneming van de hierboven benoemde aandachtspunten ten aanzien van het broedseizoen van vogels.

Literatuurlijst

Hustings F., van der Coelen J., van Noorden B., Schols R. & Voskamp P. 2006. Avifauna van Limburg. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.

Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys (redactie) 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. – Natuur van Nederland 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.

